

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Природничо-географічний факультет

Міністерство екології та природних ресурсів України
Гетьманський національний природний парк

Українське ботанічне товариство
Сумське відділення

Українське географічне товариство
Сумський відділ

Українське товариство генетиків і селекціонерів ім. М. І. Вавилова
Сумське відділення

I Всеукраїнська заочна наукова конференція

«ОСВІТНІ ТА НАУКОВІ ВИМІРИ ПРИРОДНИЧИХ НАУК»,

присвячена 90-річчю заснування природничо-географічного факультету
Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

м. Суми, 8 грудня 2020 р.

У Тростянецькому районі варто відзначити 4 прояви руд титану та цирконію: Машківський, Печинський, Жигайлівський та Люджинський. Потужність зруденіння – 0,8 м. Вміст умовного ільменіту – 18,54 кг/м³. Також подібні прояви присутні в Великописарівському (Іздецький), Краснопільському (Сінний) та Липоводолинському (Батрацький), де зруденіння також локалізоване в пісках берецької світи; потужність розкривних порід – 45 м, зруденіння – 6 м. Вміст умовного ільменіту – 32,5 кг/м³ [1].

Висновки. Прояви руд титану та цирконію на півдні Сумщини є достатньо масовими. У всіх випадках корисна копалина залягає у виглядів розсипів у пісках берецької світи, збагаченими відповідними рудними мінералами (ільменіт, рутил, циркон). Середня потужність розсипів – 6 м. Потужність розкривних порід досить велика, а концентрації рудних компонентів ніде не досягають промислових значень.

Список використаних джерел

1. Пояснювальна записка до державної геологічної карти України масштабу 1-200 000. Аркуш М-36-ХVIII (Богодухів) / Борисенко Ю. А. та ін. URL : <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/11879> (дата звернення 25.11.2020).
2. Пояснювальна записка до державної геологічної карти України масштабу 1-200 000. Аркуші М-36-ХVII (Охтирка), М-36-ХХIII (Полтава) / Борисенко Ю. А. та ін. URL : <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/11881> (дата звернення 25.11.2020).

ОЦІНКА ПРИРОДНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІЇ ХАРКІВЩИНИ ЩОДО УМОВ ВИРОЩУВАННЯ СОНЯШНИКУ

Костюкєвич Т. К., Маркіна А. О.

Одеський державний екологічний університет

Для України соняшник – основна олійна культура. Протягом віків олія входила до переліку основних продуктів харчування, а макуха й шроти – найцінніший білковий корм.

Для досягнення нових рубежів у виробництві соняшнику необхідні кількісні та якісні зміни в землеробстві, перехід на більш високу сучасну перспективну технологію, яка базується на комплексному використанні біологічного потенціалу продуктивності сучасних гібридів і сортів в різних агроекологічних умовах вирощування, оптимізації водного і поживного режимів в ґрунтах, застосуванні інтегрованої системи захисту рослин від бур'янів, хвороб і шкідників, сучасних комплексів машин для обробітку, збирання та післязбиральної обробки насіння соняшнику.

Головною ланкою у підвищенні рівня культури землеробства є науково обґрунтоване розміщення соняшнику в сівозміні і суворе дотримання принципу

його повернення на колишнє поле. Застосування раціональних сівозмін сприятливо впливають на врожайність та родючість ґрунту. Без урахування цих вимог не можна отримувати високі і стійкі врожаї, гарну якість насіння для переробної промисловості і зберігання.

Соняшник висуває особливі вимоги до терміну повернення його на колишнє місце в сівозміні і до попередників. Порушення принципу повернення може привести до масового ураження вовчком, несправжньою борошнистою росою, білою, сірою, попелястою гниллю, фузаріозом, фомопсисом та іншими патогенами, а в кінцевому рахунку - до зниження врожаю [1].

У зоні Лісостепу соняшник вирощують на технічні цілі в районах з нестійким та недостатнім зволоженням. Науково доведено, що на одне і те ж саме поле у сівозміні соняшник не можна повертати раніше, як через сім-вісім років [2].

Мінімальним терміном повернення соняшнику на попереднє поле слід вважати шість років. Скорочення терміну повернення до чотирьох років, як правило, призводить до значного зниження врожаю. Як виключення, на четвертий рік можуть повертатися окремі гібриди з високою толерантністю до різноманітних патогенних організмів. Про це свідчать виробничі й наукові дослідження з вирощування гібридів Всеукраїнського наукового інституту селекції [3].

З огляду на науково обґрунтовані норми вирощування соняшнику в восьми - і десятипільних сівозмінах, розглянемо їх дотримання в Харківській області. На основі даних [4] нами була проведена оцінка допустимих площ вирощування соняшнику при 8-ми та 10-пільних сівозмінах за період з 2015 по 2019 роки включно – результати наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Порушення екологічних норм вирощування соняшнику в Харківській області з урахуванням 6-, 8- та 10-ти пільних сівозмін, 2015-2019 роки

Показники	2015	2016	2017	2018	2019
Площа ріллі, тис. га	1739,9	1760,4	1781,4	1792,7	1801,7
Площа посіву соняшнику, тис. га	402,8	486,4	484,9	529,0	528,0
Оптимально допустима площа при					
6- пільній сівозміні, тис. га	290,0	293,4	296,6	298,8	300,3
8- пільній сівозміні, тис. га	217,5	220,1	222,7	224,1	225,2
10- пільній сівозміні, тис. га	174,0	176,0	178,1	179,3	180,2
Відношення площа посіву до оптимально допустимо при					
6- пільній сівозміні, %	139	166	163	177	176
8- пільній сівозміні, %	185	221	218	236	234
10- пільній сівозміні, %	232	276	272	295	293

Оцінимо масштаби цих порушень. Так, при 10-пільній сівозміні відношення площ зайнятих під соняшником до оптимально допустимим на початку досліджуваного періоду становило 232%, за п'ять років це значення збільшилось ще на 61%. При 8-пільній сівозміні відношення на початку досліджуваного періоду становило 185%, за п'ять років це значення збільшилось ще на 49%.

Виробничі та наукові дослідження по вирощуванню гібридів Всеукраїнського наукового інституту селекції свідчать про можливість повернення ряду сортів соняшнику на колишнє поле через 5-6 років [3], тому нами також була проведена оцінка допустимих площ вирощування соняшнику при 6-пільній сівозміні. Так, при 6-пільній сівозміні відношення площ зайнятих під соняшником до оптимально допустимим на початку досліджуваного періоду становило 139%, за п'ять років це значення збільшилось ще на 37%.

Зважаючи на проведені порівняння, бачимо, що в останні роки мають місце значно більші обсяги посівних площ під соняшником, аніж рекомендовано науковими підходами до складання сівозмін.

Широкий асортимент продукції, що виробляється з сім'янок соняшнику, визначає на них великий попит і високу закупівельну вартість, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, що робить соняшник однією з найбільш високодохідних культур. Саме підвищення врожайності повинно бути головним для збільшення виробництва соняшнику в Україні. Своєчасне виконання необхідних агротехнічних заходів дозволить підвищити ступінь використання біокліматичного потенціалу для зростання врожайності соняшнику і значно підвищити якість його насіння та дасть можливість частково скоротити площі під соняшником та привести їх до оптимальних сівозмін.

Список використаних джерел

1. Перспективная ресурсосберегающая технология производства подсолнечника. Москва : ФГНУ «Росинформагротех», 2008. 56 с.
3. Раціональні сівозміни в сучасному землеробстві / І.Д. Приймак та ін.; за ред. І.Д. Примака. Біла Церква : БДАУ, 2003. 384 с.
4. Шувар І. Краще місце для соняшнику // Агробізнес сьогодні. Київ, 2015. №4 (299). С. 48–49.
5. Державна служба статистики України. Сайт Державного департаменту статистики України. Сільське господарство. Рослинництво. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>